

Matti Äyräpään palkinto Ilpo Huhtaniemelle

Vuoden 1999 Matti Äyräpään palkinto myönnettiin professori Ilpo Huhtaniemelle. Hän syntyi 22. toukokuuta 1947 Hämeenlinnassa, valmistui lääketieteen lisensiaatiksi vuonna 1972, väitteli 26-vuotiaana tohtoriksi 1974, sai lääketieteellisen kemian dosentuurin 1977 ja todettiin päteväksi kliinisen kemian professuuriin Kuopion yliopistossa 1980. Vuonna 1987 hänet nimitettiin Turun yliopiston fysiologian professoriksi 40-vuotiaana, missä tehtävässä hän toimii edelleen.

Huhtaniemen tutkimustyö, joka on kohdistunut sukupuolirauhasen toiminnan tutkimiseen, on edennyt poikkeuksellisen menestyksekkäästi ja nopeasti. Se on saanut runsaasti huomiota myös Suomen ulkopuolella, mistä ovat osoituksena lukuisat luennoimiskutsut ja vierailut ulkomaille, toiminta useissa tieteellisissä yhdistyksissä ja tieteellisten julkaisujen toimituskunnissa. Huhtaniemi on tätä nykyä Journal of Endocrinologyn päätoimittaja, avustava päätoimittaja kahdessa muussa kansainvälisessä julkaisusarjassa sekä usean muun kansainvälisen julkaisun toimituskunnan jäsen. Hän on toiminut puheenjohtajana mm. Suomen Endokrinologiyhdistyksessä ja Suomen

Ilpo Huhtaniemi sai vuoden 1999 Matti Äyräpään palkinnon.

Andrologiyhdistyksessä ja on nykyään useiden kansainvälisten yhdistysten johtotehtävissä. Vuonna 1997 hänet valittiin International Society of Andrology presidentiksi. Vuodesta 1993 hän on ollut Suomalaisen Tiedekatemian jäsen. Vuonna 1987 hänelle myönnettiin »Young Investigator Award of The American Society of Andrology».

Ilpo Huhtaniemen kansainvälistä arvostusta ja uraa kuvaavat asiantuntijatehtävät useissa järjestöissä ja tiedeyhteisöissä (mm. European Commission, Medical Research Council UK, The National

Science Foundation USA, Suomen Akatemia, The Israel Science Foundation ja The Australian National Medical Research Council). Vuodesta 1987 lähtien hän on toiminut asiantuntijana WHO:ssa erilaisissa lisääntymiseen ja miehen ehkäisymenetelmiin liittyvissä koulutus- ja tutkimusohjelmissa.

Aktiivisen tutkimustyön ohjauksen Huhtaniemi aloitti vuonna 1977 Oulun yliopiston kliinisen kemian laitoksessa 29-vuotiaana, ja ensimmäiset, kivesten hormonituotannon säätelymekanismeja käsittelevät väitöskirjat valmistuivat vuosina 1981–82. Tämän jälkeen Huhtaniemen toimiessa mm. Suomen Akatemian tutkijana hä-

nen tutkimusryhmäänsä liittyi useita uusia jäseniä, ja tutkimustoiminta keskittyi sekä perustettua soveltavaan tutkimukseen. Perustutkimus on keskittynyt pääasiassa sukupuolirauhasten toimintamekanismien selvittelyyn. Huhtaniemi on jatkuvasti ollut alansa tutkimuksen kärjessä ja käyttänyt uusimpia tutkimusmetodeja. Hän on kehittänyt useita herkkiä hormonien bioaktiivisuutta mittaavia määrittämenetelmiä ja ollut aktiivisesti mukana kehittämässä uusia radioimmunologisia metodeja. Hänen tutkimusryhmänsä siirtyi eturintamassa hyödyntämään molekyylibiologisia menetelmiä ja on viime vuosina käyttänyt mm. poistogeenisiä hiirimalleja unohtamatta kuitenkaan totunnaisia tutkimustapoja. Hänen tutkimustyölleen ominaisia piirteitä ovat olleet selväpiirteinen kysymyksenasettelu, ennakkoluulottomat ideat ja tarmo käynnistää ja toteuttaa suunnitelmat johdonmukaisesti ja ripeästi. Lisäksi Ilpo Huhtaniemen tutkijauralle on ollut tyypillistä kyky tehdä yhteistyötä niin perustutkijoiden kuin kliinisessä työssä olevien tutkijoiden kanssa. Esimerkiksi eturauhassyövän hormonihoidon vaikutuksia selvittävät tutkimukset ovat tuottaneet lukuisia korkeatasoisia julkaisuja. Miehen ehkäisymenetelmiin liittyvät tutkimukset ovat tuoneet runsaasti uutta tietoa, jota on hyödynnetty mm. WHO:ssa. Huhtaniemi on ollut keskeinen tutkija gonodotropiinihormonien ja niiden reseptorien häiriömekanismia tutkivassa ryhmässä. Nämä tutkimukset ovat herättäneet suurta huomiota kansainvälisesti, ja niiden tuloksia on julkaistu erittäin korkeatasoisissa sarjoissa. Vuosina 1981–99 hän on ohjannut 25 väitöskirjatyötä, joista valtaosa viimeisten viiden vuoden aikana. Tutkimustulokset on julkaistu poikkeuksetta tasokkaissa kansainvälisissä alan lehdissä. Tähän mennessä hän on julkaissut 350 alkuperäisjulkaisua ja kymmenittäin muita artikkeleita ja katsauksia.

Ilpo Huhtaniemi on toiminut useaan otteeseen tutkijana ulkomailla ja luonut yhteistyösuhteita, jotka ovat jatkuneet hedelmällisinä vuosia. Vuosina 1975–76 hän työskenteli Kalifornian yliopistossa San Franciscossa ja vuosina 1979–81 National Institute of Healthissa Marylandissa. Hänen kiinnostustaan uusien asioiden kuvaa tutkijakausi vierailevana professorina Heidelbergin yliopistossa Saksassa 1991–92, jolloin hän opetti omakätisesti uusia molekyylibiologian tutkimusmenetelmiä. Parhailaan hän toimii vierailevana professorina Edinburghin yliopistossa.

Huhtaniemen merkittävät ansiot tutkijana ja tutkijoiden kouluttajana perustuvat vilpittömään haluun selvittää uusia asioita sekä kykyyn asettua työtoverien kanssa samalle tasolle ilman auktoriteettiaseman korostusta. Poikkeuksellisella avoimuudellaan hän on kyennyt saamaan aloittelevankin tutkijan innostumaan työstään. Hän on tullut tunnetuksi kyvystään tehdä saumatonta yhteistyötä kaikkien tahojen kanssa ilman ristiriitoja ja pyrkimättä ottamaan kaikkea kunniaa itselleen. Kiinnostus uusiin asioihin on tullut esiin myös työelämän ulkopuolella. Ajan salliessa hän on aina valmis uusiin seikkailuihin Lapin perukoille tai eksoottisiin maihin. Hänen aiempi aktiivinen musiikkiharrastuksena on nyttemmin ajan puutteen vuoksi rajoittunut huuliharpuun soittoon illanistujaisissa tai iltanuotioilla tunturimaisemissa. Seura- ja matkakumppanina Ilpo on korvaamaton; hänen laaja yleistietämyksensä niin kulttuurista, historiasta kuin maantieteestä auttaa usein mitä kummallisimmassa kysymyksissä. Ihmisenä häntä kuvaavat parhaiten adjektiivit reilu ja luotettava. Me kaikki, jotka olemme saaneet työskennellä Ilpon kanssa, olemme ylpeitä työtoverimme menestyksestä. Äyräpään palkinto on varmasti kimmoke uusiin saavutuksiin työssä ja työn ulkopuolella. Onnea.

JUHA TAPANAINEN, professori
juha.tapanainen@oulu.fi
OYS:n synnytyks- ja naistentautien klinikka
90220 Oulu